4 | నమస్తే తెలంగాణ
హైదరాబాద్
సోమవారం 23 సెప్టెంబర్ 2024
www.ntnews.com

చెలిమె

తెలంగాణ ప్రజలకు భాష ఓ పిలుపు మాత్రమే కాదు. చరిత్ర మారినా చెదరని అస్తిత్వం. అందుకే తెలంగాణ ఘన సాహిత్యానికి పెద్దపీట వేస్తూ చెలిమెను నిర్వహిస్తున్నది మన పత్రిక. అలసిసొలసిన వేళల్లో కళారూపాలైనా, పోరుబాటల్లో పాటలా మారినా, ఆత్మగౌరవాన్ని కథతో నినదించినా... తనదైన శైలి తెలంగాణది. ఆ సాహిత్యంలో మీకు ఎలాంటి అభిరుచి ఉన్నా, కలాన్ని కదిలించండి. ఆసక్తిగా, సూటిగా తెలంగాణ సాహిత్యానికి సంబంధించిన రచనలు చేయండి... editpage@ntnews.com

సుమారు ఆరు దశాబ్దాల (బలవంతపు) సహజీవనం, అందులోనూ 52 ఏండ్ల రాజకీయ పెత్తనం, ఇబ్బడిముబ్బడిగా పెరిగిన ఆంధ్రవారి వలసలు, తెలంగాణ వనరుల దోపిడి, ఇక్కడి ప్రజలకు జరిగిన అన్యాయాలు, పక్షపాత ధోరణి–ఆంధ్రా, తెలంగాణ విడిపోవటానికి గల కారణాల్లో కొన్ని అయితే, వీటిని మించిన కారణం ఒకటుంది. అది భావసమైక్యత లేకపోవడం! ఈ సమైక్యత లోపించటానికి ముఖ్య కారణం భాషా సమైక్యత లేకపోవటం! ఆంధ్రులకు, తెలంగాణవారికి ఈ వైరుధ్యం, వారు విడిపోయి పదేండ్లయినా తగ్గకపోవటానికి ముఖ్య కారణం తెలుగు, ఆంధ్రం వేరు భాషలవటమే! ఆ రెండూ ఒక్క భాష కాదు, ఒక్క మూలంలోంచి కూడా రాలేదు. అందుకే ఈ రెండు ప్రాంతాల ప్రజలకు భావాల, సంస్కృతుల మధ్య సమైక్యత దశాబ్దాల పాటు కలిసి ఉన్నా ఏర్పడలేదు.

తెలుగు భాష తెలంగాణవారి సొంతం, ఆంధ్రా ప్రాంతం వారి భాష సంస్కృత పదాలతో నిండి ఉన్న ఆంధ్ర భాష! ఇది తెలియని నెహ్రూను మోసగించి ఈ రెండు ప్రాంతాలను ఒక్క రాష్ట్రంగా భాషా ప్రాతిపదికన ఏర్పరిచినా ఆ కలయిక ఫలించలేదు. రాష్ట్ర విభజన అనివార్యమైంది. 'వెయ్యేండ్లు కలిసున్నా వేరు పడవలసిందే' అన్న గోరేటి వెంకన్న మాట నిజమైంది. శ్రీలంకలో స్థానిక లంకేయులకు, తమిళవారికి పొట్లాటలకు కారణం భాషే! కేరళలో సమంగా ఉన్న మూడు మతాల సఖ్యతకు కారణం వారంతా మాట్లాడేది ఒకే భాష కావటం! ఇప్పటికీ, తమ దేశం మత ప్రాతిపదిక మీద విడిపోయినా, బంగ్లాదేశ్‌లో ముస్లింలలో కూడా అధికులు బెంగాలీయే తమ మాతృభాషగా భావించటానికి కారణం కూడా భాషకున్న ప్రభావమే!

భాషా సమైక్యతే భావ సమైక్యత!

కులం కంటే, మతం కంటే మానవ భావాలను ప్రభావితం చేసేది భాష! సుమారు 400 ఏండ్లు ముస్లిం రాజుల పరిపాలనలో ఉన్న తెలంగాణ ప్రాంతం ప్రశాంతంగా మనటానికి వారందరూ ఒకే భాష మాట్లాడగలగడం. మొదట్లో పర్షియన్, తర్వాత ఉర్దూ దేశ భాషలుగా ఉండి, ఇక్కడి హిందువులు తెలుగు, కన్నడం, మరాఠీ మాతృభాషలుగా ఉన్నా, పర్షియన్, ఉర్దూ భాషలను కూడా తమ భాషలుగా భావించటం వలన ప్రజల్లో మత వైరుధ్యాలు లేవు. ముస్లింలు దసరా, వినాయక చవితికి పండాలు అలంకరిస్తే, హిందువులు మిలాద్ ఉన్ నబీ, పీర్ల పండుగలు జరుపుకునేవారు. సమైక్యతకు సరైన అర్థం అదీ! తెలుగు, ఆంధ్రం విడి భాషలన్నది చారిత్రక ఆధారాలు కూడా నిరూపిస్తాయి. వాటిని పరిశీలిస్తే నిజాలు బయటపడతాయి.

'ఆంధ్ర' అన్న పదం 'ఐతరేయ బ్రాహ్మణం'లో కనిపిస్తుంది. అందులోని ఒక కథ ప్రకారం.. తన నూర్గురు కొడుకుల మీద కోపగించిన విశ్వామిత్రుడు వారిని ఇంట్లోంచి వెళ్లగొడతాడు. అప్పుడు ఉత్తర భారతం నుంచి వారిలో కొందరు దక్షిణ దిశకు పయనించి దండకారణ్యం గుండా వచ్చి కృష్ణా, గోదావరి నదీతీరాలలో స్థిరపడ్డారు. ఈ ప్రయాణంలో వారు కొద్దిగా ద్రవిడ భాషలోని పదాలు తీసుకుని తాము అప్పటిదాకా మాట్లాడిన సంస్కృత భాషతో కలిపి వాడటం మొదలుపెట్టారు. అందుకే ఆంధ్రావారి భాష పూర్తిగా సంస్కృత పద భూయిష్టమైంది. వ్యాకరణ రీతులు కూడా పూర్తిగా సంస్కృత వ్యాకరణంతో కలుస్తాయి. పైగా వారిది ఆర్య సంస్కృతి. త్రిలింగ దేశంగా పిలవబడిన తెలంగాణ ప్రాంతంలో వాడే భాష ద్రవిడ భాష అయిన తెలుగు. మూడు శైవక్షేత్రాల మధ్య (శ్రీశైలం, కాళేశ్వరం, ద్రాక్షారామం) ఉన్న ఈ భాష మాత్రమే తెలుగు. దీనిమీద సంస్కృత భాష ప్రభావం లేదు!

భరత ముని రచించిన 'నాట్యశాస్త్రం' (2 బీసీ)లో ఆంధ్రుల జాతి గురించిన ప్రస్తావనలో, వారి భాష 'ఆంధ్రం' అని ఉంది. తెలుగు అన్న పదం ఈ రచనలో గాని, ప్రాచీన వాఙ్మయంలో గాని, బౌద్ధ రచనలలో గాని, ప్రాచీన ప్రాకృత రచనలలో గాని కనపడదు. ఆంధ్ర ప్రాంతంవారి భాష 'ఆంధ్రం' అని ఆ ప్రాంతంలోని బౌద్ధ ఆరామాల్లో కనిపిస్తే, తెలంగాణలో జైన, బౌద్ధ, ఆరామాల్లో ఇక్కడి భాష 'తెలుగు' అని ఉంటుంది. ఈ మధ్య మెదక్‌లో దొరికిన 1300 ఏండ్ల కిందటి శాసనంలో తెలంగాణ పురం (ప్రస్తుత తెల్లాపూర్) అన్న ఊరు ప్రత్యేక దేశమైన త్రిలింగ దేశంలో ఉందని స్పష్టంగా ఉంది. కాబట్టి ఈ దేశాలు, భాషలు రెండూ మొదటినుంచీ వేరని తెలుస్తుంది.

ఇక యుగయుగాల చరిత్రలు చూద్దాం! త్రేతాయుగానికి చెందిన రామాయణంలో, ద్వాపరయుగానికి చెందిన మహాభారతంలో ఆంధ్రుల ప్రసక్తి ఉంది. రామాయణంలో సీతను వెతకటానికి వానరులను పంపిస్తూ దక్షిణ దిశలో ఉన్న కొన్ని దేశాలని వర్ణిస్తూ సుగ్రీవుడు ఆంధ్ర దేశం గురించి ప్రస్తావిస్తాడు. (కిష్కింధకాండ, 41 సర్గ, 12వ శ్లోకం). మహాభారతంలో వేదవ్యాసుడు కూడా సహదేవుడు ఆంధ్రులను చిత్తుగా ఓడించాడని రాశాడు.

ఆసక్తి కలిగించే విషయం ఏమిటంటే.. కురుక్షేత్ర యుద్ధంలో ఆంధ్రులు అధర్మ పరుడైన దుర్యోధనుడిని సమర్థించి, కౌరవసేనలో ఉండి పాండవులకు వ్యతిరేకంగా యుద్ధం చేశారు. (బహుశా చంద్రబాబు అప్పుడు ఆంధ్రదేశానికి రాజై ఉంటాడు ఆ జన్మలో!) ఆంధ్రుల గురించి రాసిన తన సుదీర్ఘ వ్యాసంలో పెప్పర్ స్ప్రే వీరుడు లగడపాటి రాజగోపాల్ ఈ విషయం మాత్రం జాగ్రత్తగా దాచిపెట్టాడు.

రామాయణ, భారతాల్లోనే కాక, పురాణాల్లో, చరిత్రలో, సాహిత్యాల్లో, అన్నిచోట్ల ఆంధ్ర ప్రాంతంలో నివసించేవారిది ఆంధ్ర జాతి అని, వారు మాట్లాడేది ఆంధ్ర భాష అని ఉందే తప్ప, 'తెలుగు' అన్న పదం వారికి సంబంధించి ఎక్కడా లేదు. ప్రస్తుత తెలంగాణ ప్రాంతం ఆంధ్ర ప్రాంతంతో ఎప్పుడూ కలిసి లేదు. అంతేకాదు, ఆంధ్రవారి ఆదికవి నన్నయ కాలం నుంచీ తమది ఆంధ్ర భాషే అని రాశారు కవులు, సాహిత్యకారులంతా. 'వ్యాసరచిత భారతం నయం ఆంధ్ర భాషగా నొసర్చి జగతి బొగడుగతి నన్నపార్యు, తిక్కనను, క్రితక్రతు శంభుదాసు నెర్రకవి దలతు భక్తి' అని వ్యాసకర్తలు కవిత్రయాన్ని పొగిడారు. కవి నన్నెచోడుడు తన రచన 'కుమార సంభవం'లో ఈ రెండు భాషల భేదాన్ని చాలా స్పష్టంగా వివరించాడు. 'మును మార్గ కవిత లోకంబున నిల్పి ఆంధ్ర విషయంబన, దేశికవిత బుట్టించి తెనుగున' అని కవిత్వంలో కూడా ఈ భాషలు వేరని విశదీకరించాడాయన. కవిత్రయం వారి ఆంధ్ర భారతం తెలుగు బాగా వచ్చినవారికి కూడా అర్థం కాదు, దివాకర్ల వెంకటావధాని గారు దిగివచ్చి వివరిస్తే తప్ప! అదే పోతన 'భాగవతం' గాని, పాల్కుర్కి సోమన 'బసవ పురాణం' గాని ఎంతో సులభంగా అర్థమవుతాయి. కవిత్రయం కూడా తాము వ్యాసభారతాన్ని 'ఆంధ్రీకరించామని' అన్నారే కానీ, 'తెలుగీకరించామని' అనలేదు. అది ఆంధ్ర మహాభారతంగానూ, పోతనది తెలుగు భాగవతంగానూ మొదటినుంచీ అందరూ గుర్తించారు. నన్నయ ఆంధ్ర మహాభారతాన్ని రాయటాన్ని ప్రశంసిస్తూ తిక్కన ఇలా అన్నాడు. 'ఆంధ్ర కవితా విశారదుండు విద్యాదాయితుండొనరించె మహితాత్ముడు నన్నయభట్టు దక్షతన్' (విరాట పర్వం, 6వ పద్యం). అంతేకాదు, తాను కూడా ఆంధ్రుల కోసమే ఈ పని చేశానని చెప్పుకున్నాడు. 'కావున భారతామృతము కర్ణపుటంబుల నారగ్రోలి ఆంధ్రావళి మోదం బొరయునట్లు రచియించెదన్ కృతుల్' (విరాటపర్వం 30వ పద్యం). కవిత్రయంలో నన్నయ సగం రాసిన అరణ్యపర్వాన్ని పూర్తిచేసిన మూడోకవి ఎర్రన కూడా తన భాష ఆంధ్రమనే అన్నాడు కానీ, తెలుగు అని ఎక్కడా అనలేదు. 'శేషోన్నయం ఆంధ్ర భాషా సుజనోత్సవ మొప్పగ నిర్వచించెదన్' (నృసింహ పురాణం, 17వ పద్యం).

ఇక 20వ శతాబ్దంలో కూడా ఈ రెండు భాషలు వేరన్న భావమే కనిపిస్తుంది. ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రంలో 150 ఏండ్లపైన కలిసి ఉన్న ఆంధ్రులు రాజకీయాలల్లో కూడా బాగానే పెత్తనం చేశారు. గుంటూరులో హైకోర్టు బ్రాంచ్ ఒకటి పెట్టినప్పుడు అక్కడి ఉద్యోగాల్లో ఒక తమిళుడిని నియమించారన్న కారణంతో ప్రత్యేక రాష్ట్ర పాట మొదలుపెట్టారు ఆంధ్ర రాజకీయ నాయకులు. తాము సగం మద్రాసు రాష్ట్రాన్ని ఆక్రమించటం, సంపద పోగు చేసుకోవటం బాగానే ఉంది.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలో తమిళుడికి ఒకే ఒక్క ఉద్యోగం ఇవ్వటం మాత్రం నచ్చలేదు. అక్కడ భాష అడ్డం వచ్చింది. తమ స్వరాష్ట్రం కోసం 1911 నుంచీ నడిపిన సభలను కూడా 'ఆంధ్ర మహాసభలు' అన్నారే కానీ 'తెలుగు సభలు' అనలేదు. ఆఖరికి ఆదిలాబాద్‌లో నిర్వహించిన సభలో కూడా ఎక్కడా తాము తెలుగువారని చెప్పలేదు, ఆ పదమే వాడలేదు.

నిజానికి వారు దురాశతో మద్రాసు నగరం తమకు కావాలని అడగకపోతే 1952లో కాకుండా, ఎంతో ముందుగానే ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడేది. కానీ, మద్రాసే తమ రాజధాని కావాలని పొట్టి శ్రీరాములును కూడా ఉద్యమంలో దింపి వాదించారు. తర్వాత భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాలనేటప్పటికీ ఆంధ్ర రాజకీయ నాయకుల కళ్లు సుసంపన్న హైదరాబాద్ మీద పడ్డాయి. నిజానికి పొట్టి శ్రీరాములుకు హైదరాబాద్ రాష్ట్రం ఎక్కడుందో కూడా తెలియదు.

నెల్లూరు జిల్లాలో పుట్టిన ఆయన మద్రాస్ కోసం పోరాడాడు. అయితే తర్వాత ఆంధ్ర నాయకులు ఆయన తెలుగు రాష్ట్రం కావాలన్నాడని, అన్నీ మార్చినట్టే, ఈ మాట చరిత్రలో ఇరికించారు. 1956 వరకు వచ్చిన వార్తా పత్రికలు ఆంధ్ర రాష్ట్రం కోసం జరిగిన పోరాటాన్ని గురించి రాశాయే గానీ, ఎక్కడా తెలుగు రాష్ట్రం అన్న మాటే లేదు. ప్రత్యేక రాష్ట్రమైన మూడేండ్లలోనే ఆర్థికంగా చతికిలపడ్డాక ఒకే వర్ణమాల ఉన్న తెలుగు, ఆంధ్రం ఒక్క భాషగా వాదించవచ్చని ఆంధ్ర రాజకీయ నాయకుల బుర్రలలో ఒక మెరుపు మెరిసింది. రెండు ప్రాంతాలను కలిపితే తెలంగాణకు వచ్చే నష్టాలను ఫజల్ అలీ కమిషన్ వివరంగా తన రిపోర్ట్‌లో ఇవ్వగానే ఖంగుతిన్న ఆంధ్ర రాజకీయ నాయకులు తెలుగు జపం మొదలుపెట్టారు. 1955లో విడుదలైన మాయాబజార్ సినిమాలో కూడా గోంగూరని 'ఆంధ్ర శాకం' అన్నారే కానీ తెలుగు పచ్చడి అనలేదు. ప్రపంచంలోనే సుసంపన్న దేశంగా వెలిగిన హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలోని తెలుగు ప్రజలు హఠాత్తుగా ఆంధ్రులకు సోదరులై పోయారు. ఈ ప్రాంతాలు ఒక రాష్ట్రంగా ఏర్పడాలనే వారి వాదనకు కారణం భాషా సారూప్యం కాదు, భావసమైక్యత అంతకంటే కాదు. శతాబ్దాల తరబడి చరిత్రలో వైవిధ్యం, సంస్కృతిలో వైరుధ్యం ఉన్నా, ఆంధ్రం, తెలుగు ఒకటే భాష అనీ, తాము సోదరులమనీ అబద్ధపు ప్రచారం మొదలుపెట్టారు. దక్షిణ భారతదేశం గురించి తెలియని నెహ్రూను మభ్యపెట్టి, నమ్మించి ఒకే రాష్ట్రంగా ఏర్పరచగలిగారు. కానీ, దురదృష్టమేమంటే తమ సహజ పెత్తందారీతత్వం, దోపిడి గుణం మానుకోలేకపోయారు. ఇక్కడ అప్పటిదాకా కన్నడిగులు, మరాఠీలు, తమిళులు, మలయాళీలవంటి దక్షిణదేశ ప్రజలే కాక, ఉత్తర భారతం నుంచి వచ్చిన మార్వాడీ, పంజాబీ, గుజరాతీ మొదలైన భాషల వారు కూడా నిజాం రాష్ట్రంలో కనీసం రెండు శతాబ్దాల నుంచీ నివసించారు. అయితే వారు తెలంగాణ సంస్కృతిలో భాగమయ్యారే కానీ, ఈ ప్రాంతీయులను వ్యతిరేకభావంతో చూడలేదు. అంతేకాదు, నిజాం రాష్ట్రంలో జీతాలు ఎక్కువగా ఉండటం, నిజాం సైన్యంలో పరదేశీయులు కూడా ఉండేవారు. ఇరాన్, ఇరాక్, ఆఫ్రికన్, మధ్య తూర్పు దేశాల నుంచి వచ్చినవారు కూడా ఇక్కడ స్థిరనివాసం ఏర్పర్చుకొని సంతోషంగా తెలంగాణ ప్రాంతీయులైపోయారు.

కనకదుర్గ దంటు
89772 43484

(ఇంకా ఉంది. మిగతా వ్యాసం సెప్టెంబర్ 30వ తేదీ నాటి 'చెలిమె' పేజీలో)

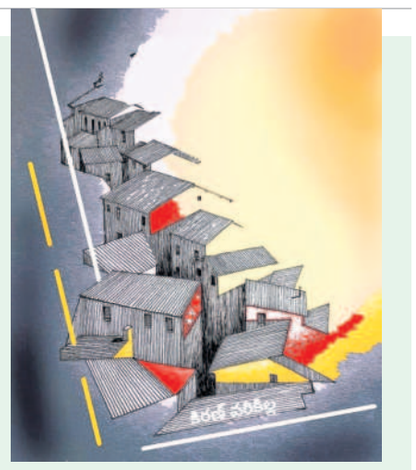

అయ్యా.. ఓ పారి అచ్చిపోరా!

అయ్యా....
మీరొత్తండ్లని కబురందగానే
మీ వొళ్ళులువకుండా ఉండేందుకు
మావోళ్ళు తెల్లారి తెల్లార్లకే రోడ్లు సగపెట్టిండ్రు
మీ కళ్ళకానందంగా నదురయ్యడానికి
ఒక్క పూటల్నే చెట్లను పెంచిండ్రు
మీరు మొక్కుకునే గుడి సుట్టూత
ఎలిగే కరెంటు దీపాల జిలుగులు సూత్తాంటే
నింగి నుండో సుక్కల మండెను దెచ్చి ఈడ అలికినట్టుండ్రు
తొవ్వ తొవ్వంతా శెత్తను దీశి ముగ్గులు పోశిండ్రు
మీ పాణానికి ఎప్పుడు ఏ ఆపద యెట్లత్తదోనని
పెద్దాసుపత్రిల జేశినట్టే సకలం సవులతులు జేశిండ్రు

గియన్ని ఆర్తల్లో ఇని జూశినంకా మాకాశబుట్టింది
అయ్యా... మీకు పున్నెముంటది బాంచన్
ఓ పారి మా గూడానికొచ్చిపోరాదుర్రి
గిట్లనన్నా...
మూరెడు మూరెడు గుంతలు పడి
బురద మళ్లైన మా రోడ్లు సక్కపడుతయేమో
మా ఇంట్లబుట్టినోళ్ళ లెక్కనే మమ్మంటుకునుండే మురుగు
కొన్ని దినాలన్నా మా నుంచి దూరమైతదేమో
యెన్నడెలుగని మా గూడెంలో ఈది దీపాలు
మీరొచ్చే పున్నాన తళుకు తళుకులాడుతాయేమో
కక్కుడేరుగుల్లకే మందుబిళ్ళల్లేక సచ్చిన మా సంటోల్లు
మీ పేరు మీదనన్నా నాలుగొద్దులెక్కువ బతుకుతరేమో
అయ్యా... మీరొత్తే మా గూడెంల
దసరా దీపాలి కలిపొచ్చినట్టే ఉంటది

మీకు పున్నెముంటది..
యాడాదికోపారన్నా మా గూడాలకొచ్చిపోండ్రి
ఎప్పుడు యే గాలికారిపోతయో తెల్వని
మా బతుకు దీపాంతలల్లా
మీ తీరుబడి యాత్రైనా...
మాకింత జీవ సమురైతదేమో....
మీకు పున్నెముంటది
అప్పుడప్పుడూ మా గూడాలపొంటి సూశిపోండ్రి బాంచెన్

దిలీప్.వి
84640 30808

తెలుగు భాషకు అమరకోశం

పోయిన ఆదివారం రాత్రి 11.24 నిమిషాలకు అమరేశం రాజేశ్వర శర్మ కన్నుమూశారన్న వార్త నా హృదయాన్ని కలచివేసింది. రాజేశ్వర శర్మ గారి శిష్యకోటిలో నే నొకన్ని. ఆయన తన దారిని తానే నిర్మించుకొని, నలుగురికి సాహిత్యంలో దారిచూపిన దారిదీపం. ఆ మహానుభావుడు సంస్కృత, తెలుగు సాహిత్య వ్యాకరణాల వెలుగులను సాహితీ నేల మీద ప్రసరించిన దినపతి.

నివాళి

గురువుగారు తరగతి గదిలో బాల వ్యాకరణం పుస్తకం చేతిలో లేకుండా గంగా ప్రవాహంలా పాఠం చెప్తుంటే ఒక్క సూత్రం ముక్కరాని నేను ఆయన బోధనా నదిలో మైమరిచి తడిచి ముద్దయ్యేవాన్ని. ఆయన వామనుడే గానీ వ్యాకరణం, పరిశోధనం, విమర్శనం, పాండిత్యంలో విశ్వరూపం చూపేవారు. ఆయన నాకొక గ్లామర్ హీరో. నేను ఆయనకు ఆవగింజంత సహాయ పడిన వాన్ని కాదు. సేవలు చేసినవాన్ని కాదు కానీ ఆయన పాడెను నా దుఃఖమే మోసింది. ఒక్క మార్నైనా పూలో, పండ్లో అర్పించలేక పోయాను కానీ నాలుగు గులాబీ పూలు అందరితో పాటు ఆయన పాదాల చెంత వేసిన దేహం నాది. నేను, రెంటాల, ఎస్వీ, మాలతి మరికొందరం ప్రియశిష్యులం. ఎంఏలో క్లాస్‌మేట్స్ అందరం సబ్జెక్ట్ టూర్లు వెళ్లినప్పుడు గోపాల కృష్ణారావు, ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి, అమరేశం రాజేశ్వర్మ శర్మ మా వెంట వచ్చేవారు. నేను పెద్ద గుడి గోపురం మీదికి పాకుతూ ఎక్కి సార్‌ను గట్టిగా పిలిస్తే అక్కడి నుంచి కింద పడిపోతానన్న ఆందోళనతో పిలిచిన మాటలు, చూపులు నాకెందుకో ఇప్పుడు జ్ఞాపకానికి వచ్చి కన్నీళ్లు తిరుగుతున్నాయి. గిరిజ సార్ కూతురు. నా క్లాస్‌మేట్. ఇప్పటికీ సార్‌కిచ్చిన గౌరవమే గిరిజకు ఇస్తూ వస్తున్నాను.

కామారెడ్డిలో సరస్వతి రాజలింగ సభాపతి గార్లకు 5.9.1930లో రాజేశ్వర శర్మ జన్మించారు. ఆయన భార్య పేరు నరసమాంబ. ఆయనకు సంతానం గిరిజ, ఉమాపతి రావు, వెంకటేశ్వరరావు, ప్రభాకరరావు, భారతి. రాజేశ్వర శర్మ గారి సహాధ్యాయి పోలా కృష్ణమూర్తి, ఆయన వల్లే నాకు ఏకాగ్రత అబ్బిందని చెప్పుకున్నారు. శర్మ గారి చదువు కామారెడ్డిలోని చిన్న మల్లారెడ్డి పాఠశాల నుంచి ప్రారంభమై ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం దాకా సాగింది. జటావల్లభ పురుషోత్తం, ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం, దివాకర్ల వేంకటావధాని దాకా ఎందరెందరికో శిష్యరికం చేసి సంస్కృత, తెలుగు భాషలు నేర్చుకున్నారు.

కామారెడ్డి ప్రభుత్వోన్నత పాఠశాలలో ఆంధ్ర భాషోపాధ్యాయులుగా ఉద్యోగ ప్రస్థానం ప్రారంభమై ఉస్మానియా, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయాల దాకా ఆచార్యులుగా, డీన్‌గా, తెలుగు శాఖ అధ్యక్షులుగా వివిధ వృత్తిపరమైన పదవులు నిర్వహించారు. పదవీ విరమణ తర్వాత కూడా తొంభై నాలుగు సంవత్సరాలు వచ్చినా కూడా ఆంధ్ర దేశం నలుమూలల సంస్కృత, తెలుగు వ్యాకరణాలు బోధిస్తూనే పరలోకం వెళ్లిపోయారు.

రాజేశ్వర శర్మ గారి రచనలు ప్రధానంగా నన్నెచోడుని కవిత్వం, వేదం వెంకటరాయశాస్త్రి రూపక సమాలోచన, అహోబిల పండితీయాంధ్ర వివరణము, వైకృత చంద్రికాంధ్ర వివరణము, ఆంధ్ర వ్యాకరణ వికాసము, వేదం వెంకటరాయ శాస్త్రి వ్యాఖ్యానాలు, చరిత్ర పుటలు, శ్రీసాయి సచ్చరిత్ర ముక్తావళి గేయ ప్రబంధము, గజ్జెల విస్తరి, ఆత్మ నివేదనం ఆదిపర్వం, ఆత్మ నివేదనం ఉద్యోగ పర్వంతో పాటు అనేక అముద్రిత గ్రంథాలు ఐదు దాకా ఉన్నాయి. వివిధ పత్రికలలో మరెన్నో వ్యాసాలు వచ్చాయి. పోతన భాగవత పంచశతికీ, స్మారక సంచికకు సంపాదకులు. కామారెడ్డిలోని ప్రాచ్య విద్యా పరిషత్తు స్థాపకుడు.

చరిత్ర పుటలు గొప్ప పరిశోధనా గ్రంథం. మా నిజామాబాద్ జిల్లా గురించి ఆయన ఎంతో చెప్పేవారు. బోధన్, ఇందూరు ఎప్పటినుంచీ ఉన్నవో రాజేశ్వర శర్మ గ్రంథం ద్వారానే తెలుసుకున్నాను. క్రీ.పూ. ఒకటి రెండు దశాబ్దాల మధ్యకాలంలో జైన ముని రాసిన 'దనభత్తి' అనే ప్రాకృత గ్రంథంలో 'పొదనం'లో పోదనం–బోదనం–బోదన్‌గా మారిన తీరునూ ఋషభదేవుని రాజధాని బోధన్ అని రాజేశ్వర శర్మ గారు వ్యక్తీకరించినదే, పరిశోధించినదే ప్రథమ ప్రామాణికం. అలాగే ఇంద్రవర్మ నిర్మించిన నగరం ఇంద్రపురి. ఆ ఇంద్రపురే నేటి ఇందూరు అని మొట్టమొదట చెప్పినవాడు అమరేశం రాజేశ్వరశర్మ గారు.

రాజేశ్వరశర్మ తొలినాళ్ళ నుంచే గొప్ప పండితుడు, విమర్శకుడు. ఆయన రాసిన కుమార సంభవ కావ్యవిమర్శ ఓ విధంగా సిద్ధాంత గ్రంథంగానే చెప్పాలి. నన్నెచోడుని జాను తెనుగునూ ఆనాటి భాషా స్థితిగతులు షష్ఠ్యంతాల వంటివి ఎన్నో విషయాలను పరిశోధించి చూపారు. కుమార సంభవము ప్రథమ ప్రబంధం అన్నది కూడా శర్మ గారే. ఆరుద్ర గారు సమగ్ర ఆంధ్ర సాహిత్యంలో అక్కడక్కడా తనకు ప్రామాణికం అనిపించినవి చెప్పాల్సి వస్తే రాజేశ్వర శర్మ గారినే ఉటంకించారు. ఆయన భాషా పాండిత్యానికీ, సాహిత్య విమర్శకు అహోబిల పండితీయాంధ్ర వివరణం గానీ గజ్జెల విస్తరిలోని పదౌచిత్యాలు నేడు భాషనభ్యసించే వారికి మణిపూసలే.

రాజేశ్వర శర్మ గారి 'ఆంధ్ర వ్యాకరణ వికాసం' రెండు సంపుటాలుగా ప్రచురితమైన ఉస్మానియా నుంచి వచ్చిన వ్యాకరణ సిద్ధాంత గ్రంథాలలో ఇదే ప్రామాణికం నేటికి. ఆయన ఇంటిపేరు వ్యాకరణం అనిపించేటంతటి గొప్ప గ్రంథం ఇది. విరామనెరుగని వినూత్న కృషి ఇందులో ఉంది. ఆత్మ నివేదనం ఆయన ఆత్మకథ. దాన్ని రెండు భాగాలుగా ప్రచురించారు. ఆత్మ నివేదన ఆదిపర్వం. ఆత్మ నివేదన ఉద్యోగపర్వం రాసి వెళ్లిపోయారు. విశ్రాంతి పర్వం రాయవలసి ఉండె. ఆయన అధ్యయన, ఉద్యోగాల ప్రస్థానాలు నేటి తరానికి గొప్ప స్ఫూర్తినిస్తాయి. సాహిత్య సేద్యం చేసే వారికి ఆయన రచనలు వెన్నెముకగా నిలుస్తాయి.

డాక్టర్
నాళేశ్వరం శంకరం
94404 51960

అమ్మ నేర్పిన ఎదురీత!

నిజమే!
'గత కాలము కంటే వచ్చుకాలమే మేలు'
నిన్నటి గతం మానని పుండు
ఇయ్యాళ్టి వర్తమానం
ఎగురుతున్న ఆత్మగౌరవ జెండా
రేపటి భవిష్యత్తు చెరగని చరిత్ర!
రెక్కలెట్లా తొడుక్కున్నానో
లివ్వున ఎట్లా ఎగిరి వచ్చానో
అన్ని దుఃఖనదుల్ని ఎట్లా ఈదుకొచ్చానో
ఏదీ గుర్తురావడం లేదు
ఒక్క విరామం లేని యుద్ధం చేయడం తప్ప!
ఎట్లా ఈ ఒడ్డును చేరుకోవాలనుకున్నానో
లేక ఎటు గాలొస్తే అటు
చెట్టును వీడిన ఆకై కొట్టుకొచ్చి
ఈ నగరం కాంక్రీటు అరణ్యానికి చిక్కుకున్నానో
ఏదీ తెలియడం లేదు
ఒక్క మొండి పట్టుదల తప్ప!
చీకటిని చీల్చుకుంటూ.. వెలుతురు పిట్టలు
నా భుజాల మీద ఎట్లా వాలినయో
అక్షరాల లాంతరొక్కటే
గుండెల నిండా
మినుకు మినుకుమంటున్న దోస్తీ
దాటివస్తున్న దారులు తప్ప
గట్టెక్కిన గండాలేవి జ్ఞాపకం రావడం లేదు
బహుశా ఇది మా అమ్మ నేర్పిన ఎదురీతై ఉంటది!
కుడుమంటే పండుగంటూ
దారినపోయే మనిషే సుట్టమైనట్టు
కలుపుగోలుతనం
కల్మషమంటని గుణం
ఎవరు ఎవరికి అరువిస్తారు
ఒక్క అమ్మ చనుబాల ధార తప్ప!
అచ్చం అమ్మలెక్కనే ఉన్నవంటరు
రూపాన్ని చూసి!
ఔను, అమ్మకు మరో రూపమే అంటరు
గుణాన్ని కూడా చూస్తే!
మడికట్ల జీవితాన్ని
లెక్కచేయని సాహసం
జొన్నకొయ్యల్ల కారే నెత్తురును
లెక్క చేయకుండా దాటే ధైర్యం
నాలో ఏనాడు నింపిందో
లోలోపలే ఆలోచిస్తూ...
ఇప్పుడు అమ్మ కడుపు పంటనై
లోకాన్ని చూస్తున్న...
అడుగులు తడబడినా సరే...
అమ్మ వైపు నడవడమే కదా
ఏ కన్న పేగుకైనా అసలైన గమ్యం!

డాక్టర్
పసునూరి రవీందర్
63030 08268

మరాఠీ, కన్నడతో పాటు మరికొన్ని భాషల్లో కూడా హరికథ ఉన్నా తెలుగు హరికథ పరిపుష్టమైనది. అవధానంలా తెలుగువారికి ప్రత్యేకమైనది. వాల్మీకి మహర్షి నేర్పిన రామాయణాన్ని తొలిసారి ఆయన ఆశ్రమంలోనే పాడిన లవకుశులదే మొదటి హరికథ అంటారు. అక్కడినుంచి ఒక ఆధ్యాత్మిక గంగా ప్రవాహంలా హరికథ కథలు కథలుగా కొనసాగింది.

హరికథకు కట్టిన 'కోట'

నివాళి

ఆధునిక కాలంలో హరికథను హిమాలయమంత ఎత్తుకు తీసుకెళ్లినవాడు ఆదిభట్ల నారాయణదాసు. హరికథా పితామహుడు అని లోకం ఆయన్ను వేనోళ్ల పొగిడింది. గొంతెత్తి పాడి ప్రపంచాన్ని ఇక్షుసాగరంలో ముంచి తేల్చిన గాయకుడు. గద్యం, పద్యం, శ్లోకం, జానపదం ఎలా పాడాలో తెలిసినవాడు. ఆశువుగా పద్యాలు, శ్లోకాలు అల్లి శ్రోతలను ఊపేసినవాడు. అసాధారణమైన జ్ఞాపకశక్తి ఉన్నవాడు. ధారణకు తోడు అమృతతుల్యమైన కవితా ధార ఉన్నవాడు. ఆయనను కేవలం హరికథకుడిగా చూస్తే తెలుగు సాహితీలోకం తనను తాను తక్కువ చేసుకున్నట్టే. ఇలాంటివాడొకడు ఉండేవాడా? అని ఆశ్చర్యపోవాల్సిన అద్భుతమైనవాడు ఆదిభట్ల. ఆయన చూపిన నవీన మార్గంలో నడుస్తూ... హరికథా గానాన్ని మరింత ముందుకు తీసుకెళ్లారు కోట సచ్చిదానంద శాస్త్రి (1934–2024).

సంగీత నాటక అకాడెమీ అవార్డు, ఆదిభట్ల నారాయణదాసు పురస్కారం, హంస అవార్డు మొదలు పద్మశ్రీ అవార్డు దాకా ఎన్నెన్నో అవార్డులు పొందిన కోట సచ్చిదానంద శాస్త్రి దేశ, విదేశాల్లో దాదాపు ఇరవై వేలకు పైగా హరికథలు చెప్పారు. ఇప్పుడంటే లెక్కలేనన్ని సాంకేతిక వెసులుబాట్లు. వెనుక ఎల్ఈడీ స్క్రీన్‌లో దూరం నుంచి అందరికీ స్పష్టంగా కనపడటానికి వీలుగా ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు. ఇవేమీ లేని రోజుల్లో వందల, వేల మంది కళ్లప్పగించి చూసేలా, చెవులప్పగించి వినేలా కోట ఎలా హరికథలు చెప్పారన్నది తెలుసుకోవాల్సిన విషయం. సంగీత, సాహిత్య, నృత్యాభినయాల సమాహారం హరికథ. అవధానిలా పద్యాలు, పాటలు జ్ఞాపకం ఉంచుకోవాలి. గాయకుడిలా